

Conferència

Nous usos del patrimoni industrial: Conferència de Maite Aguado

EMMA VINYALS DE IGNACIO-SIMÓ¹

Universitat Autònoma de Barcelona, Espanya

JÚLIA MOLL PONS²

Universitat Autònoma de Barcelona, Espanya

GUIM SOLIVELLES MARISTANY³

Universitat Autònoma de Barcelona, Espanya

GUILLEM VILA RIBAS⁴

Universitat Autònoma de Barcelona, Espanya

revistes.uab.cat/periferia

Desembre 2022

Par a citar aquesta ressenya:

Vinyals de Ignacio-Simó, E., Moll-Pons, J., Solivelles-Maristany, G., Vila Ribas, G. (2022). Nous usos del patrimoni industrial: Conferència de Maite Aguado. *Perifèria, revista de recerca i formació en antropologia*, 27(2), 141-145, <https://doi.org/10.5565/rev/periferia.901>

Resum

En el marc del seminari de teories i recerques avançades del grau d'Antropologia Social i Cultural (UAB) vam visitar la casa Coderch de Sant Feliu de Codines, abans però, vam tenir la oportunitat d'assistir a una conferència a càrrec de Maite Aguado, arquitecta i professora del màster MBDesign, el màster interuniversitari en estudis avançats en Disseny de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya i la Universitat de Barcelona (UPC/UB) i que forma part de la ETSAB (Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona). A continuació presentem la ressenya que vàrem fer sobre aquesta conferència que va tenir lloc el passat dimecres 6 d'octubre de 2021 a l'hemeroteca de la Facultat de Filosofia i Lletres.

Paraules clau: Arquitectura; Antropologia; Intervenció; Espais patrimonials.

¹ Emma Vinyals de Ignació-Simó - emma.vinals@autonoma.cat

² Júlia Moll Pons - julia.mollp@autonoma.cat

³ Guim Solivelles Maristany - guim.solivelles@autonoma.cat

⁴ Guillem Vila Ribas - guillem.vilari@autonoma.cat

Abstract: *New uses of industrial heritage: Conference by Maite Aguado*

As part of the advanced theories and research seminar for the degree in Social and Cultural Anthropology (UAB) we visited the Coderch house in Sant Feliu de Codines, but before that, we had the opportunity to attend a conference by Maite Aguado , architect and teacher of the master's degree MBDesign, the interuniversity master's degree in advanced studies in Barcelona Design of the Polytechnic University of Catalonia and the University of Barcelona (UPC/UB) and which is part of the ETSAB (Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona). Below we present the review we did about this conference that took place last Wednesday, October 6, 2021 in the newspaper library of the Faculty of Philosophy and Letters.

Keywords: Architecture; Anthropology; Intervention; Heritage spaces.

La conferència

La conferència versava sobre un seguit de propostes d'intervenció implementades amb la finalitat de donar nous usos a certs espais patrimonials. Aquestes propostes se situen a la Fàbrica Godó i Tries a l'Hospitalet de Llobregat (de 1903) i a la fàbrica automobilística Mercedes Benz (del 1950).

En primer lloc, Aguado va mostrar el cas de la Fàbrica Tèxtil Godó i Trias. Per analitzar l'edifici i reactivar-lo Aguado proposa copsar-lo des de diversos punts de vista. Per començar, intenta ubicar la fàbrica en el context urbà; està situada al delta del riu Llobregat, ja que en aquell moment les fàbriques tèxtils necessitaven aigua a l'abast. Així mateix, tot i quedar fora del Pla Cerdà, la fàbrica quedava dins de l'eix de la Gran Via, a prop de la plaça Europa. En el moment de construir-se estava envoltada de territori agrícola perquè fou de les primeres a instal·lar-se en aquesta zona. Fou d'aquesta manera com es va començar a transformar el seu entorn directe, esdevenint una zona industrial amb els anys.

Amb l'expansió de Barcelona, la fàbrica va quedar fagocitada per la ciutat, la Gran Via la va dividir, fent així que es perdés una de les naus. El tren també va modificar la seva estructura i els alts edificis construïts al voltant van fer que quedés empentida en comparació amb la resta. Actualment, el seu entorn ha canviat i, malgrat mantenir-se la zona industrial, s'hi ha afegit el barri residencial de Santa Eulàlia amb

illes tancades, un polígon d'habitatges dels anys seixanta i setanta, i, finalment, una zona de l'anomenada "Ciutat Global" de Plaça Europa amb predominança de gratacels. Amb tot, representa un exemple clar sobre com, si no s'atén, el patrimoni industrial envelleix i queda obsolet, dominat pels edificis del voltant, de serveis, oficines o habitatges.

Aquesta fàbrica, tal com ens va explicar Aguado, està constituïda des d'un punt de vista arquitectònic per dues naus principals separades pel que antigament era el motor. L'edifici és de gran interès arquitectònic, però sobretot és rellevant per la seva memòria històrica, per això la seva rehabilitació pren tant de sentit. Té una estructura lineal i es crea un espai diàfan que deixa entreveure els raigs solars segons l'època de l'any. Tot i tenir una funció productiva, la façana té una delicadesa i unes característiques modernistes que mostren una gran quantitat d'elements decoratius: arcs i voltes a la catalana, il·luminació central amb claraboies, façana feta de maons artesanals... De fet, l'arquitecta ens va comentar l'al·legoria que existia entre el material de la façana i el que feien dins la fàbrica: "Hi produïen teixits i la fàbrica sembla feta també de teixits". Amb poc material i predicant la simplicitat, s'aconsegueix una estructura forta i, alhora, d'una gran lluminositat i bellesa.

Davant d'aquesta situació, Maite Aguado pretén revalorar i reflexionar sobre les possibilitats que ofereixen els espais, fent valdre l'arquitectura, des de la funcionalitat i l'estètica, en sinèrgia amb l'entorn, la implicació dels veïns i la provisió d'equipaments. Per tal d'il·lustrar l'anterior, ens va presentar tres propostes diferents dissenyades per estudiants del seu màster. En primer lloc, un centre d'acollida per menors no acompanyats junt amb una biblioteca, aprofitant les dues naus principals de la fàbrica i generant un punt de trobada. En segon lloc, una residència per a artistes i persones amb un estil de vida nòmada amb espais comuns de creació que aprofiten la llum i la ventilació de l'estructura. I en tercer lloc, un poble verd i un mercat basats en la sostenibilitat i la història dels horts urbans.

El segon cas versa sobre les propostes d'intervenció a l'antiga fàbrica de Mercedes-Benz del barri de Sant Andreu. Aquesta fàbrica està situada a prop del triangle ferroviari, que ha estat sempre una zona de conflicte. A més a més, està condicionada per un fons d'inversió que actualment manté una disputa amb l'ajuntament pels interessos de l'edifici i sobretot de la zona. La nau és d'unes dimensions enormes i té una arquitectura moderna molt detallada i cuidada. L'interior és molt ampli i amb

poques parets, fet que dona moltes opcions d'intervenció. La proposta inicial d'Aguado és crear un Art Factory per atraure artistes de tot el món a la ciutat.

Aguado va fer-nos reflexionar a través de la pregunta retòrica de per què hauria de voler la gent del poble que es donés una segona oportunitat a aquells espais? I ens en va donar algunes claus importants. En primer lloc, per memòria cultural, social i històrica, ja que aquell patrimoni acull tots els records d'aquells que el van viure. També perquè són edificis emblemàtics del barri, per les seves grans dimensions que permeten fer projectes públics de gran envergadura. I finalment, pel reciclatge. A escala ecològica, sempre serà molt més sostenible reutilitzar un espai ja construït que destruir-lo, deixar-lo en runes i tornar després a construir-hi altres pisos, amb tota la contaminació que això comporta.

Reflexions finals

Amb l'explicació d'aquests casos podem constatar com la conferència d'Aguado va ser una font introductòria en el món de la intervenció pel que fa als elements de patrimoni material. La seva implicació en el terreny social implícita en la re-conceptualització d'espais com la fàbrica de Godó i Trias o la de Mercedes-Benz, fa que la disciplina de l'arquitectura s'apropi notablement al paradigma antropològic. Aquí, doncs, trobem una conscienciació i implicació social del món de l'arquitectura que, per descomptat, és important per aconseguir una societat més igualitària. També hem observat la seva voluntat de cercar formes d'arquitectura sostenible amb el medi ambient, fet que també ens ha interessat bastant.

Ara bé, creiem que les propostes presentades per aquests espais no han tingut gaire en compte el context social que l'envolta, malgrat que la conferenciant el va explicar molt detalladament. En l'àmbit de disseny arquitectònic tenim poc a objectar, ja que no és la nostra disciplina, però en l'àmbit antropològic les hem considerat bastant fluïxes i superficials. És a dir, la funcionalitat i l'estètica de les propostes resultava molt atractiva, tanmateix les propostes en si ens resulten o massa utòpiques (per exemple, la residència d'artistes) o massa ambicioses (per exemple, la residència de menors no acompanyats i la biblioteca o l'hort urbà i el mercat). No creiem que siguin dolentes, però sí que han de ser una base inicial d'on extreure projectes nous de rehabilitació de l'espai on es preservi la memòria industrial del patrimoni i es

mantingui aquesta visió ecologista del no desmantellament dels edificis que, sense escrúpols, sovint es realitza. De la mateixa manera que considerem la falta de visió antropològica en l'arquitectura, creiem que des de la nostra disciplina també podem incorporar tots aquests coneixements arquitectònics per valorar més i millor el patrimoni material que les societats i les cultures van deixant al seu pas.